

Bosgors in de Kennemerduinen 5 t/m 8 april 2002

Hans Groot

In navolging van illustere VWG-ers ben ik vanaf maart wat minder gaan werken. Om wat meer te genieten van al het moois in het leven, waaronder natuurlijk vogelen. Mijn vaste vrije dag is vrijdag en zo besloot ik op vrijdag 5 april om 8.45 uur op mijn fiets de Kennemerduinen in te trekken. Op zoek naar teruggekeerde zomergasten en naar die andere vrije vogelaars. Het was een mooie ochtend: onbewolkt met een straffe NO-wind en veel zon. Bij de ingang Bleek en Berg zaten enkele Appelvinken luid te roepen en in het Snoekebos liet een paartje Kleine Barmsijs zich goed bekijken (en determineren). Mijn eerste Boompiepers van het jaar trokken roepend over; voor mij nog geen jubelend zingende exemplaren. Ik hoopte op een Gekraagde Roodstaart, maar die liet zich nog niet horen. Bij het Vogelmeer verwachtte ik Rob Verburgt, die daar, net buiten het zicht van Parnassia, een telpost was begonnen. Maar Rob was in geen velden of wegen te bekennen. Via het noordelijke fietspad dan naar telpost Parnassia, daar moesten Guido en Pim wel staan. Maar ook deze blanke top der duinen was leeg.

Ik vervolgde mijn weg over het fietspad langs De Liguster, het voormalige kampeerterein ten zuiden van de Hazenberg. Hier is ook een loofbosje dat door zijn ligging in het buitenduin al voor leuke waarnemingen in het najaar heeft gezorgd (Kleine Vliegenvanger, Bladkoning). Dat schoot door mijn hoofd, toen ik vanuit de struiken langs het fietspad een zachte, murmelende zang hoorde. Het deed me denken aan de subzang van de Zwartkop die je wel in het najaar hoort. Ik stopte toch maar even, je weet nooit of het een andere, zeldzamere *Sylvia* zou zijn! Vrijwel direct daarna zag ik vanuit het midden van een groene struik een musachtig vogeltje naar boven komen dat mijn hart even een paar keer over liet slaan. Ik zag duidelijk een gors met een kenmerkend zwart-wit koppatroon, een warme roestbruine nek en bruin gestreepte flanken. BOSGORS!!! De vogel vloog even verder het terreintje op, maar was makkelijk te vinden wegens de niet aflatende zang. Zo kon ik mijn eerste determinatie even testen, toen de gors in een abeel zat en zich fraai liet bekijken.

Ik wist dat ik hier een hoop mensen blij mee zou maken, dus ik wilde de waarneming doorgeven via de semafoon. Ik was echter mijn "pieperlijst" vergeten en kon dus niet de code doorbellen die bij 325 andere voge-

laars in Nederland de pieper zou laten trillen of rinkelen. Dus Roy Slaterus gebeld, die zelfs nog even de tijd nam om me door de telefoon de zang van de Bosgors te laten horen! Roy piepte voor mij de Bosgors door en zelf belde ik mijn makkers op die geen semafoon hebben. Na dat gebel ging ik maar eens kijken waar de Bosgors inmiddels uithing. Want het is erg vervelend als je een zeldzame vogelsoort vindt en het beestje is verdwenen voordat iemand anders er van heeft kunnen genieten. Natuurlijk was het rotzakje even uitgezongen en liet zich ook niet meer zien. Daarenboven be kroop me even de twijfel. Zou het geen ontsnapte kooigors zijn geweest, zoals bijv. die Geelkeelgors in Middenduin in 1989? Zolang had ik er niet naar gekeken en die zang klonk toch wel anders dan door de telefoon....

Gelukkig kwam de vogel, met een vertrouwd "tsik tsik" (zoals ongeveer 80 soorten gorzen roepen), weer aanvliegen om in een dicht duindoornstruweel te duiken. Vrijwel meteen startte hij daar vanuit zijn aparte, zachte zang. Kort daarna kwam Roy als eerste aanfietsen, met parabool en recorder. Mooi, de vogel kon worden vastgelegd! Al snel volgden Pim de Nobel en Ferdy Hieselaar. Allen verbaasden zich over de zang die onafgebroken uit het struweel klonk. Is dat die Bosgors? Toen de vogel na een half uur ophield met zingen, werd het spannend. Zou hij tevoorschijn komen en zich tonen? Heel sneaky sloop de Bosgors door de duindoorns naar ons toe en liet zich even goed zien, tot vreugde van de jongens en tot opluchting van mij. Al roepend schoot hij omhoog de abelen in en vloog toen over het loofbosje weg.

Dat werd dus weer zoeken geblazen. Er kwam al snel versterking; Pieter Thomas, Steve Geelhoed en de eerste niet-Zuid-Kennemerlanders. Opnieuw volgde een spannende tijd, want de Bosgors speelde weer verstoppertje. Terwijl ik zo graag wilde dat de anderen de vogel ook zouden zien. Al snel vlogen de opbeurende theorieën in het rond. "Een Bosgors die hier zit te zingen zal niet dezelfde dag vertrekken". "Hij is nu even uitgezongen, zoekt wat voedsel, en begint straks gewoon weer". "Hij zal wel weer op zijn oude plek terugkeren". Die laatste stelling klopte: na anderhalf uur kwam de Bosgors luid roepend terugvliegen en begaf zich naar exacte hetzelfde duindoornperceel. Daar begon hij weer, bijna zonder een moment te stoppen, onzichtbaar vanuit het struikgewas te zingen. Sommigen vergeleken de zang met die van een Veldleeuwerik, anderen met een zachte Heggenmus. In ieder geval was het een zacht gebrabbel zonder kenmerkende melodie. Omdat de gors zo zacht zong konden mensen die op het fietspad stonden (wind tegen) de vogel niet eens horen. Veel van de toegestroomde vogelaars konden dan eerst ook niet geloven dat dit een Bosgors was. Zo'n subzang is ook niet eerder in Nederland gehoord. Totdat de vogel weer na een half uur uit de duindoorns schoot en zich enkele minuten, luid roepend, redelijk goed liet bekijken. De Bosgors vloog toen het fietspad over naar het dennenbos

ten zuidwesten van het Vogelmeer. Naar later bleek was het pendelen tussen dennenbos en duindoornstruweel een vast stramien.

In het dennenbos showde de vogel zich voor het eerst echt goed en langdurig. Zingend vanaf een zijtak onder de kruin van een den kon iedereen de vogel fraai waarnemen. Hier vielen de volgende doorslaggevende kenmerken op: witte wenkbrauw-, kruin- en mondstreep, dofzwarte zijkruin, voorhoofd, teugel en oorstreek (met klein licht stipje bij het oor). De nek was egaal warm roestbruin, evenals de gestreepte flanken en de vlekkerige borstband. De keel, buik en onderstaart waren ongestreept wit. De Bosgors had twee opvallende witte vleugelstrepen, een stevige lichte snavel (boven grijs; onder roze) en oranje-roze poten. Naast het bekende scherpe, zanglijsterachtige tsik-roepje, liet de vogel ook een zacht, meer rietgorsachtig "tsie" roepje horen.

De Bosgors verplaatste zich van dennenboom naar dennenboom en landde na een tijdje aan de rand van het bos op de grond. Daar bleef hij

Omdat de Bosgors zich regelmatig verplaatste naar het dennenbos kon hij door vele vogelaars goed bekeken worden. Leo Boon (Cursorius).

weer lange tijd onzichtbaar in het hoge gras, misschien om voedsel te zoeken. Aan het einde van de middag vloog hij terug naar De Liguster om de nog steeds arriverende vogelaars te verblijden. Die vrijdag zijn al zeker 60 vogelaars komen kijken. De volgende dag werd het nog drukker. Al om 8.00 uur werd de vogel per semafoon doorgegeven en naar ik hoorde zijn er die dag 100+ mensen komen kijken. Het was voor veel mensen een nieuwe soort. Bosgorzen worden weliswaar jaarlijks in Nederland gezien, maar meestal slechts korte tijd (zoals 29 september 2001 bij de Kunstenaarsduintjes) of op moeilijk bereikbare plekken (waddeneilanden bijv.). Daarnaast zijn voorjaarswaarnemingen, zeker van zingende vogels, schaars. Toch had ik niet verwacht dat er zoveel mensen zouden komen; op zondag 7 april kwam ik zelfs Walen tegen! Ik moet zeggen, het voelt goed als je zoveel mensen blij kan maken!

Dankzij Leo Boon kreeg de Bosgors ook verdere regionale en landelijke bekendheid. Leo was erin geslaagd om mooie plaatjes te schieten van de vogel. Hij heeft deze, vergezeld van mijn e-mail die ik op 5 april op de VZK-groep had gezet, naar het Haarlems Dagblad gestuurd. Dinsdag stond de foto met een kort verhaaltje prompt op de voorpagina van deze krant. Later in de week volgde het Noord-Hollands Dagblad en zelfs het Brabants Dagblad heeft het bericht opgepikt (met dank aan Han Buckx). Maandag 8 april was de laatste dag dat de Bosgors gezien werd. Dat weerhield Radio Noord-Holland er niet van om die woensdag met mij een vroege ochtendreportage ter plekke te maken. Het derde de verslaggever eigenlijk niet dat de Bosgors was verdwenen. Hij liet me vertellen over de zingende Blauwborst bij de Hazenberg, de overvliegende Blijsters ("Hoe heten die vogels, zei je?") en nam zelfs het geluid van voetstappen op het schelpenpad en van brekende takken op.

Er was eerst nog wat discussie over het geslacht van de vogel, maar uiteindelijk is iedereen het erover eens dat het gaat om een tweedejaars mannetje, vanwege:

- de duidelijke witte plek op het achterhoofd (contra vrouwtje)
- de duidelijke witte oorvlek (meer typerend voor mannetje)
- de witte wenkbrauwstreep van net voor het oog tot aan de achternek (bij vrouwtje bruin)
- warme kastanjebruine "sjaal" met "dasspeld" op de middenborst (meer typerend voor mannetje)
- boven de "sjaal" een zuiver witte keel (meer typerend voor mannetje)
- geen baardstreep die de snavel raakt (contra vrouwtje)
- vrij witte onderdelen met duidelijke kastanjebruine plekken op zijborst en flanken (meer typerend voor mannetje)
- duidelijke witte vleugelstrepen (contra vrouwtje of op zijn minst meer typerend voor mannetje)
- de prevelende (sub)zang (met dank aan Willem-Jan Hooijmans voor het uitzoeken hiervan in Birds of the Western Palearctic IX).

Dat het om een onvolwassen vogel ging (geboren in 2001) blijkt uit de geringere hoeveelheid en de doffere tint zwart dan bij een volledig uitgekleurd adult mannetje.

De Bosgors broedt van Zuidoost-Noorwegen en Midden Zweden oostelijk tot in Oost-Siberië. De overwinteringsgebieden liggen Oost-China, Korea en Japan. De soort trekt in het najaar dus in ZO-richting weg en komt in het voorjaar normaliter dus ook niet in onze regionen. Het ging om de eerste voorjaarswaarneming en de eerste "twitchbare" veldwaarneming voor onze regio! Daarnaast is dit de negende voorjaarswaarneming voor Nederland en de één na vroegste ooit, na de vondst van een dood vrouwtje op 18 maart 1921. Er is sprake van een toename van het aantal waarnemingen in Nederland, die mogelijk verband houdt met de voortdurende zuidwestwaartse uitbreiding van het broedgebied van de soort (Van den Berg en Bosman, 1999).

Toen ik een tijdje daarna mijn BMP-ronde liep in hetzelfde deel van de Kennemerduinen was de rust volledig weergekeerd. Als vanouds bepaalden Heggenmus, Fitis en Kneu het beeld rond De Liguster. Voor mij treffend de vele dimensies van het vogelen verbeeldend. Jarenlang geniet je van de gewone broedvogels en trekvogels in je eigen gebied, totdat er opeens zo'n megaknaller opduikt die de boel even op zijn kop zet en iedereen in extase brengt. Het is vanwege deze verschillende aspecten van het vogelen dat ik deze bezigheid zo leuk vind en altijd zal blijven beoefenen!

Literatuur

- Berg, A.B. van den & Bosman, C.A.W., 1999. Zeldzame vogels van Nederland 1. Eerste druk. GMB Uitgeverij /Stichting Uitgeverij KNNV, Haarlem/Utrecht.

Hans Groot, Jan Luijkenstraat 35, 2026 AC Haarlem